

Pla Les escoles lliures de violències

Avaluació de necessitats i proposta d'accions per a la millora de la diagnosi

Nom del programa

Pla Les escoles lliures de violències:
Proposta d'accions per la millora de
la diagnosi de la violència als centres
educatius a Catalunya

Àmbit

Educació

Tipus d'avaluació

Necessitats

Objectiu

Avaluar l'abast de les violències
als centres educatius, establir els
determinants i proposar recomana-
cions per millorar la diagnosi de les
violències

Avaluació encarregada per

Departament d'Educació -
Generalitat de Catalunya

Avaluació realitzada per

Ivàlua

Equip de treball

Jordi Sanz (coordinació)
Nerea Frías Díaz

Data de realització

Octubre 2023

Les violències en l'entorn educatiu són un fenomen ben present en l'actualitat que vulnera els drets dels infants i adolescents a garantir-los una educació segura i una protecció. És en aquest context quan sorgeix un canvi de plantejament en el model d'actuació existent fins ara que pretén abordar la violència des de la convivència escolar i benestar de l'alumnat.

A Catalunya es donen diàriament, com a mínim, dos casos de violència infantil. És per això que el Departament d'Educació posa en marxa al 2021 el Pla Les escoles lliures de violències (Pla LELV).

Objectiu del Pla LELV

El Pla vol prevenir, detectar, notificar, derivar i coordinar les actuacions necessàries per combatre les violències en el marc educatiu. Algunes de les actuacions específiques engloben la d'establir un circuit clar per l'abordatge de les violències.

Objectiu de l'avaluació

El desplegament del Pla es veurà reforçat si es realitza una diagnosi acurada de la intensitat de la problemàtica de les violències en centres educatius. La intenció és posar a disposició del Pla els resultats de l'anàlisi quantitativa de les dades de casos de violències del curs 2021-22, de l'anàlisi dels determinants de les violències i, en darrer lloc, de l'estudi de les eines de diagnosi de la violència en l'àmbit escolar. Finalment, proposar una sèrie de recomanacions de millora.

El Pla visibilitza les violències als centres educatius i actua per protegir infants i adolescents

Problemàtica i intervenció

Les dades que es presenten sobre violències als centres educatius indiquen que és una problemàtica social més estesa del que inicialment pot semblar. Durant el curs 2021-22 es van comptabilitzar 858 casos de violències en l'àmbit educatiu. S'ha de recalcar que aquestes són les identificades i reportades, i no la totalitat de les que realment es produeixen. El nombre de casos s'incrementaria si es consideressin els casos viscuts i no comunicats. Les conseqüències dels actes de violència perjudiquen tant el benestar físic com emocional de l'alumnat i condicionen el seu rendiment acadèmic.

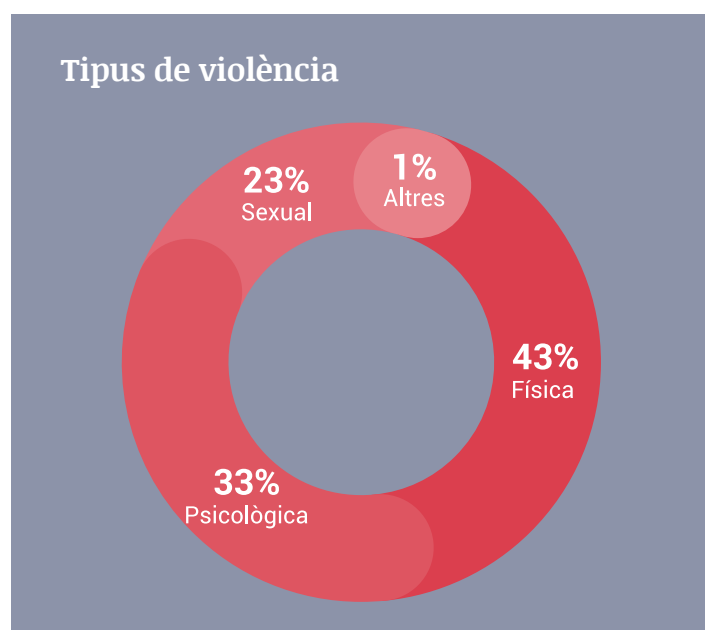
Acció de la Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència (USAV)

Un dels recursos establerts amb el Pla LELV és la Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència (USAV), àrea formada per professionals experts en recollir, gestionar i acompanyar en els casos de violència en l'àmbit educatiu que arriben a la unitat a partir de l'activació dels protocols establerts.

Els casos que es comuniquen es registren a una base de dades que garanteix la recollida d'informació sistematitzada i l'ús optimitzat.

Xifres de violències del curs 2021-22

Amb l'objectiu de mesurar l'abast de la problemàtica s'han estudiat les dades recollides per la USAV i identificat els principals trets característics. De la totalitat de 858 casos reportats la majoria corresponen a casos d'assetjament (40,1%). I gairebé la meitat afecten a la integritat física (43%) i psicològica (33%) de la víctima.

Les dades també s'han analitzat des d'un punt de vista comparatiu, mitjançant el càlcul de la taxa de prevalença a Catalunya, amb un valor estimat de 4,23 casos per cada 1.000 alumnes matriculats.

la taxa s'estima més elevada en centres públics amb 4,6 casos que en centres privats amb 2,9. I també és més elevada en centres d'alta complexitat (4,8) respecte la dels centres de mitjana (4,2) i de baixa (3,2) complexitat.

L'etapa educativa i el gènere de la víctima també són importants: l'alumnat de primària presenta una taxa més elevada amb 7,5 casos que la de secundària amb 5,7. I l'alumnat de sexe femení estima una taxa de 7,8 respecte 7 per la masculina.

Distribucions dels casos de violència

Quan es produeixen?

Els actes de violència en centres educatius es gesten durant un cert temps, i per aquest motiu es registren més episodis durant el segon i tercer trimestres escolars.

On s'han produït?

Comparant les dades de casos de violències en centres educatius reportats segons el territori observem:

- Casos distribuïts arreu del territori, gairebé totes les comarques presenten almenys un cas.
- Els municipis que presenten taxes elevades és més indicatiu d'un baix nombre de matriculats, més que no pas d'un elevat nombre de casos.

Avaluació

L'avaluació permet identificar per mitjà de diverses anàlisis, bivariants i multivariants, quins són els factors que s'associen amb el fet que es produeixi i es reporti un episodi de violència. Les variables escollides, que s'obtenen a partir de la revisió de literatura sobre les causes de la violència en l'àmbit educatiu, identifiquen els principals indicadors i l'entorn (individual, escolar, familiar i social) al que pertanyen.

Variables de segmentació

La caracterització dels centres educatius es duu a terme a partir d'unes determinades variables entre les quals es troben: tipologia de complexitat del centre educatiu, percentatge d'alumnes amb necessitats especials (NESE) matriculats, graduats 4rt ESO i resultats de les proves de competències bàsiques.

Per tant, en l'anàlisi les unitats d'observació són els centres educatius del territori català.

Objectiu i metodologia

S'utilitzen dades del curs escolar 2021-22 per identificar els aspectes que es relacionen amb el fet de patir més episodis de violència a nivell de centre educatiu. Es presenten dues anàlisis:

- **Anàlisi bivariant:** estudia la relació entre dues variables, en concret s'utilitzen les variables de segmentació i l'índex de prevalença de violències.
- **Anàlisi multivariant:** en aquest cas s'analitzen les relacions entre les variables de segmentació i el fet que es produeixin casos de violències en els centres educatius a partir de models que permeten considerar múltiples variables alhora.

Variables de resultat

A partir de les dades de casos de violències en centres educatius registrats pel curs 2021-22 es defineixen com a variables de resultat (outcome):

- Probabilitat de registrar un episodi de violència general.
- Probabilitat de registrar un episodi de violència general que tingui com a víctima una noia.

Les anàlisis també desagreguen els dos models segons les dues variables de resultat per centres: on només hi ha educació primària, centres de secundària i tots els centres. Per estimar l'efecte en la probabilitat s'estima un model de regressió logística.

L'anàlisi bivariant descriu la relació entre dues variables, el multivariant considera la interrelació de tots els factors alhora

Flux de treball de l'avaluació

Obtenció de dades

Anàlisi de dades

Establiment de patrons

Informe i recomanacions

Resultats

A partir de la primera part de l'anàlisi s'obtenen les associacions entre les diferents variables i la taxa de prevalença. De manera que, per exemple, s'observa una relació positiva entre reportar una taxa de prevalença més elevada si el centre és públic, o si és d'alta/mitjana complexitat. Els resultats de les regressions logístiques estimades varien segons l'especificitat del model (quins centres educatius o la variable outcome que es considera).

Pel que fa a casos de violència general a tots els centres els principals efectes en la probabilitat són els següents:

- **La complexitat del centre és un factor predictor de que es registrin casos de violència**

L'anàlisi no permet determinar si es deu a que es registren més casos en centres de més complexitat o si aquests tenen més experiència en identificar-los millor i, per tant, en reporten més.

- **La continuïtat educativa és un aspecte rellevant**
És a dir el fet que els centres ofereixin la possibilitat de cursar diverses etapes educatives. Aquest podria indicar que es realitza un seguiment més exhaustiu i continu de l'alumnat i això ajuda a fer emergir els episodis de violència.

- **La naturalesa de la titularitat del centre educatiu és clau**

L'estudi és limitat, i no permet incidir si aquest fet s'explica perquè es produeixen més casos en centres de titularitat pública o perquè aquests són més propicius que els centres privats a reportar-los.

L'estudi de les tipologies de violències més predominants deixa entreveure la vinculació d'aquestes en problemàtiques socials més àmplies com són: l'assetjament, les violències relacionades amb actituds masculistes i violències sexuals a menors.

Pel que fa a l'estudi de les eines de diagnosi, en particular de la **Enquesta de Benestar Emocional** a l'alumnat es detecta, entre d'altres:

- El volum de resposta de l'enquesta és significant.
- El seu ús periòdic permet detectar necessitats i la situació de les violències en centres educatius.
- Estretament adreçada a detectar repercussions de la pandèmia en l'alumnat i no tant aspectes de violència en l'àmbit educatiu.
- No recull desagregada per tipologia de violències, de manera que no s'emfatitza en recollir informació d'aquelles més habituals.

Aprenentatges

Un aspecte indispensable en el moment d'implementar una política pública és entendre l'abast de la problemàtica que es pretén redreçar. L'avaluació de necessitats té aquest objectiu, generar informació per fer un ús més eficient de les activitats i recursos del Pla Les escoles lliures de violències.

L'Enquesta de Benestar Emocional és un element clau en la lluita contra les violències en centres escolars

Tot i les seves limitacions ofereix una informació molt valuosa i permet detectar necessitats en l'alumnat així com si es produeixen deterioraments en el benestar emocional dels mateixos per diferents motius.

L'obtenció de dades és imprescindible

La disponibilitat de dades, i de qualitat, és cabdal a l'hora de l'estudi de la problemàtica. La USAV amb el registre dels casos de violència inicia una tasca vital i manifesta la voluntat del departament d'actuar enfront tots els casos reportats de manera sistemàtica i alhora diferenciada.

El procés de diagnosi de les violències en centres educatius és millorable

Tot i que el Pla està establint un precedent en la lluita contra les violències detectades en l'àmbit escolar existeixen aspectes de millora i elements que caldria actualitzar per abordar les accions per garantir la protecció d'infants i adolescents.

Recomanacions

Millora de l'anàlisi conceptual i estadístic dels casos de violència escolar

A l'hora d'establir quins són els recursos per tractar els casos és necessari repensar la concepció de les tipologies de violència escolar i les especificitats de cadascuna.

Optimitzar el sistema de seguiment i l'estudi de casos al llarg termini

Dissenyar un sistema de seguiment que permeti supervisar el desplegament de l'actuació. Incloure també dades d'altres cursos per fer-ne el seguiment al llarg del temps.

Incrementar la capacitat de predicció i prevenció

Mitjançant la incorporació de més dades que permeti realitzar estimacions més fiables i models amb caràcter predictiu.

Podeu consultar l'informe complet a ivalua.cat